

Partisystemets utveckling på Åland

PETER SÖDERLUND

ABSTRACT

The Development of the Åland Islands Party System

This article examines the development of the party system in the autonomous Åland Islands in Finland. It analyses patterns of party system stability by measuring net volatility of party vote shares between elections. The analysis is based on the results of legislative assembly elections between 1971 and 2007. It shows that the rise of new party formations is positively associated with party system volatility in the highly permissive electoral system. Strengthening prerequisites for accountability also appears to have induced higher electoral volatility over time. Government parties have become subject to major decreases in vote shares after a change towards a more majoritarian form of government in 1988.

Inledning¹

Vart fjärde år hålls val till Ålands lagting som enligt självstyrelselagen har behörighet att stifta lagar om inre angelägenheter. Åland har utvecklat ett säreget och fristående partisystem med flera partier vars motsvarighet inte finns i övriga Finland. Visserligen finns likheter eftersom det åländska partisystemet inrymmer exempelvis ett centerparti, ett liberalt parti, ett högerparti och ett socialdemokratiskt parti. Men de åländska partier vars partibeteckningar liknar dem på det finländska fastlandet – exempelvis Åländsk center och Ålands socialdemokrater – är självständiga politiska organisationer och således inte underavdelningar till något nationellt parti. Svenska folkpartiet är inte heller representerat i det åländska partisystemet. Detta bottenar i att Svenska folkpartiet 1917–1921 inte stödde ålänningarnas krav på att få bli anslutet till Sverige, utan ville integrera Åland med Finland, varmed bandet mellan partiet och Åland klipptes av.

Sett till partiernas styrkeförhållanden i lagtingsval skiljer sig det åländska partisystemet från såväl det finländska som övriga europeiska partisystem i och med att ett liberalt parti och ett centerparti har

sedan slutet av 1970-talet dominerat medan exempelvis det socialdemokratiska partiet varit förhållandevis svagt. Liberalerna och centern har gemensamt att de är sprungna ur landsbygdens och skärgårdens valförbund som uppstod i slutet av 1960-talet för att utgöra en balans gentemot mer urbana politiska intressen.

I viss mån kan man tala om ett åländskt partisystem bestående av partier uppbyggda på ideologiska grunder. Av de idag sex stycken verksamma partierna i lagtinget ligger socialdemokraterna till vänster om de övriga partierna på den ideologiska skalan. Av partierna centern, liberalerna och de fristående ligger den sistnämnda grupperingen längre till höger. Partierna Ålands framtid och obunden samling är svårare att kategorisera. För Ålands framtid är ett självständigt Åland det viktigaste målet. Obunden samling tar öppet avstånd från att låta sig placeras på någon vänster-högerekala och har inte heller något gemensamt politiskt program (allmänt bedöms ändå gruppen ligga till höger på partiskalan).

Det tog flera decennier innan ett mer konventionellt partisystem formades för att sedan bli stabilt. 1922 förrättades det första landstingsvalet i och med att Åland blev ett landskap med självstyrelse.

Under självstyrelsens första årtionden var det kandidater inom lösa fraktioner eller valorganisationer snarare än traditionella politiska grupperingar som aktiverades inför val. I valtider ingick de flesta fraktionerna i ett stort valblock med flera avdelningar under beteckningen Ålänningarnas valförbund (senare Åländsk samling). Endast små inbrytningar från socialdemokratiskt och folkdemokratiskt håll, samt från en gruppering benämnd Fria valförbundet, gjordes före och efter andra världskriget. Partibildningen tog emellertid fart från och med slutet av 1960-talet då bland annat socialdemokraterna (som då ännu ingick som en avdelning i Åländsk samling) lyckades mobilisera en ansenlig del av väljarkåren vilket fick som effekt att borgerliga politiska element vaknade. Partisystemet tog under 1970-talet en fastare form och valet 1979 utpekades som den tidpunkt då ett partisystem på mer ideologisk grund etablerades. Framväxten av ett traditionellt partisystem med ideologiska partibildningar skedde således sent sett i ett nordiskt perspektiv. (Wrede & Wrede 1982)

Under andra hälften av 1970-talet och början av 1980-talet publicerades ett antal studier rörande det åländska politiska systemet (Anckar 1979; Wrede 1976; 1977; 1981a; 1981b; Wrede & Wrede 1982). Men någon senare systematisk statsvetenskaplig studie av det åländska partisystemet finns inte att tillgå. Syftet med denna artikel är således att analysera partisystemets utveckling på Åland och på samma gång bidra med kunskap om det partipolitiska livet i ö-samhället. Eftersom partipolitik i snävare bemärkelse är av sent datum på Åland finns vägande skäl att ta avstamp från 1971 års val. Det var först under detta decennium som partiväsendet utvecklades. I analysen ligger således fokus på förändringar i de politiska gruppernas styrkeförhållanden i val till det åländska lagtinget under fyra decennier.² Det finns ingen poäng i att studera riksdagsvalsresultat eftersom Ålands valkrets har endast ett mandat och gemensamma listor över partigränserna har ofta ställts upp.

Studien byggs upp på så sätt att först avhandlas teorier kring institutionalisering av partier och partisystem samt innebörden av väljarrörlighet. Efter den teoretiska diskussionen presenteras de mått på partisystemets stabilitet och format som nyttjas i den empiriska delen. I resultatdelen redogörs det för de empiriska observationerna med hänseende till partisystemets utveckling på Åland mellan 1971 och 2007.

Partisystemets stabilitet

Litteraturen som behandlar utvecklingen av västliga demokratiers partisystem och partiers beständighet tenderar vara av tidigt datum eftersom denna process huvudsakligen ägde rum under första hälften av 1900-talet i och med masspartiernas intåg (t.ex. Daalder 1966; Lipset & Rokkan 1967; Sartori 1976; Rokkan 1977) även om senare studier naturligtvis finns (t. ex. Bartolini & Mair 1990; Caramani 2004). I kölvattnet på vad som kallas den tredje vågen av global demokratisering (Huntington 1991) har det uppstått ett brett intresse för institutionalisering av partisystem, både som begrepp och företeelse. Forskare har således fokuserat på institutionaliseringen av politiska system i exempelvis Sydamerika (Mainwaring & Scully 1995; Roberts & Wibbels 1999), Afrika (Kuenzi & Lambright 2001; Lindberg 2007) och Central- och Östeuropa (Korasteleva 2000; Toole 2000; Birch 2003; Tavits 2005; Sikk 2005) där demokratiseringsprocesser ägt rum för bara några få decennier sedan.

Det är dock inte självklart att ett partisystem förblir stabilt efter en period av institutionalisering. Hög väljarrörlighet, d.v.s. att en hög andel av väljarna röstar på olika partier från ett val till ett annat, förekommer också inom etablerade demokratiska system, även om förändringarna i partiernas röstetal inte är lika extrema som i politiska system vilka är i början av en institutionaliseringsfas. Under de senaste decennierna har flera länder i Västeuropa erfarit en neråtgående trend i konventionellt politisk deltagande som tagit sig uttryck i exempelvis lägre grad av partiidentifikation (Dalton 1999; Dalton 2000), färre medlemmar i politiska partier (Norris 2002; Mair & van Biezen 2001), lågt valdeltagande (Gray & Caul 2000; Norris 2002; Franklin 2004) och större skepsis gentemot politiker, politiska partier och politiska institutioner (Dalton 2004; Newton & Norris 2000; Dalton 1999). Som en följd av att bandet mellan väljare och partier blivit svagare är väljarna i allt högre grad rörliga och röstar på olika partier i olika val (Dalton, McAllister & Wattenberg 2000).

I detta avsnitt diskuteras när ett partisystem kan anses vara institutionaliserat och hur man kan mäta omfattningen av dess stabilitet. Det bör dock först poängteras att man inte kan sätta likhetstecken mellan institutionalisering av *partier* respektive *partisystem*. Partisystemet kan ha goda strukturella förutsättningar för att kunna betecknas som ett in-

stitutionaliserat system men ändå vara instabilt om partiernas väljarunderstöd varierar mycket över tid och partisystemets format växlar mellan att vara ett mång- och fåpartisystem. På motsatt sätt innebär det att förekomsten av icke-institutionaliserade partier inte automatiskt leder till att ett partisystem ändrar format: ett partisystem kan vara stabilt till sitt format om de partier som försvagas eller, till och med försvinner, omgående ersätts av andra. (Mair 1997; Randall & Svåsand 2002)

Vad kännetecknar ett institutionaliserat partisystem? Vilka förutsättningar bör föreligga för att partier ska rota sig och bidra till ett stabilt partisystem? Mainwaring & Scully (1995) och Randall & Svåsand (2002) lyfter fram fyra likartade dimensioner eller variabler. Visserligen presenterar Randall och Svåsand en teoretisk modell som särskilt omfattar individuella partier, medan Mainwaring och Scully tänker i termer av partisystem. Dessutom skapar Randall och Svåsand en mer strukturerad analysmodell där problematiken åskådliggörs i ett fyrfält; det vill säga att partiernas institutionalisering ses ur ett externt och ett internt perspektiv samt ur ett strukturellt och attitydmässigt perspektiv.

För det första, i ett institutionaliserat partisystem är partier organiserade och dessa är oberoende aktörer. Det en stor fördel om det finns externa strukturella förutsättningar i form av lagliga regelverk som befämjar och beskyddar partiernas verksamhet och att partier till viss grad erhåller offentlig stöd. För det andra, om man ser till den interna strukturen borde det finnas en kontinuitet i tävlan mellan partier. Detta innebär att så många partier som möjligt ställer upp i flera på varandra följande val och därmed inte är temporära och instabila politiska sammanslutningar. För det tredje, om man beaktar graden av partiernas och partisystemets institutionalisering ur ett internt och attitydmässigt perspektiv ska partierna acceptera varandra som legitima aktörer och medborgare och politiska aktörer ska vara övertygade om att partier och val utgör goda instrument i syfte att bestämma vem som handhar makten. Viktigt är också att det finns ett utbredd stöd för partier bland allmänheten som tar sig uttryck i tillit och villighet att delta i val. För det fjärde, en källa till stöd och känsla av samhörighet är att partierna är rotade i samhället, det vill säga att olika partier representerar olika väljarsegment som kan kopplas till diverse samhälleliga klyvningar. (Mainwaring & Scully 1995; Randall & Svåsand 2002)

I den empiriska analysen kommer jag främst att koncentrera mig på den andra dimensionen, det vill säga den interna strukturen där idealet är kontinuitet och stabilitet i tävlan mellan partier (de övriga dimensionerna av institutionalisering kommer enbart flyktigt att avhandlas i denna studie). Begreppen institutionalisering och stabilitet går hand i hand eftersom man med institutionalisering ofta avser att partisystemets inre struktur förstärks så att det fungerar på ett regelbundet och förutsägbart sätt. I så fall domineras partisystemet av ett begränsat antal stabila partier vars väljarunderstöd inte fluktuerar alltför radikalt från ett val till ett annat (t.ex. Przeworski 1975). Faktum är att i regel mäts partisystemets stabilitet i graden av fluktuationer i partiernas valframgångar; närmare bestämt genom att beräkna Pedersens index för *nettorörlighet* som summerar partiernas förskjutningar i röstandelar från ett val till ett annat (t.ex. Mainwaring & Scully 1995; Roberts & Wibbels 1999; Toole 2000; Birch 2003; Tavits 2005; Sikk 2005).

Förutom att mäta omfattningen av partisystemets stabilitet finns också skäl att vara varse om eventuella förändringar i partisystemets format. Olika benämningar finns på olika förlopp där förändringar i partiernas styrkeförhållanden sett både till omfång och till varaktighet beaktas. Ifall omkastningar i partiernas styrkeförhållanden är tillräckligt stora under en viss period kan det framkalla förändringar i partisystemets format som bestäms utgående från antalet relevanta partier (Smith 1999; Norris 2005). För att kvantitativt fånga upp förändringar i partisystemformatet är en möjlighet att beakta graden av partisystemfragmentering. Ett partisystem som består av flera jämnstarka partier kan betecknas som fragmenterat. Poängen är att extremt fragmenterade system kan betraktas som icke-institutionaliserade (O'Dwyer 2004, 530–532). Att exakt bestämma vilka partisystem som är extremt fragmenterade och vilka som inte är det är förstas godtyckligt. Men Sartori (1976) betecknar partisystem med fler än sex relevanta partier som "extremt pluralistiska". Med relevanta partier avses sådana som är tillräckligt stora för att kunna påverka utformningen av regeringskonstellationer.

För att i ett senare skede beskriva strukturen i partisystemet på Åland ämnar jag fortsättningsvis knyta an till Sartori (1976). Hans välbekanta typologi grundar sig på antalet relevanta partier och ideologiskt avstånd mellan dessa. Fyra huvudsakliga kategorier av partisystem har identifierats: (1)

tvåpartisystem som följdriktigt domineras av två partier som ideologiskt ligger nära varandra; (2) *moderat pluralism* med mellan tre och fem relevanta partier där de ideologiska skillnaderna partierna emellan också är små; (3) *polariserad pluralism* med fler än fem relevanta partier och där spännvidden på den ideologiska skalan är stor samt; (4) *system med ett dominerande parti* innefattar ett parti som befinner sig i majoritetsställning under en längre tid och där oppositionen utgörs av många mindre partier.

Empiriskt upplägg och variabler

I denna studie är tanken att undersöka det åländska partisystemet och dess utveckling genom att beakta graden av stabilitet i partiets verksamhet på basis av deras framgångar i val. I det empiriska avsnittet analyseras först det åländska partisystemets stabilitet och format. Detta inbegriper även en närmare titt på vilka partier som verkat inom det politiska systemet. För det andra beaktas graden av väljarrörlighet bland partierna som ingått i landskapsregeringen. Tanken är att undersöka huruvida väljarströmningarna förändrats i och med att möjligheten för ansvarsutkrävning bland väljarna har ökat. År 1988 övergick man nämligen från ett kvasiparlamentariskt styrelseskick med breda samlingsregeringar till ett mer majoritärt parlamentariskt styrelseskick med smalare majoritetsbas. För det tredje undersöks i hur hög grad nya partiets inbrytningar givit upphov till större instabilitet i partisystemet i form av högre väljarrörlighet.

Tre variabler nyttjas för att mäta partisystemets stabilitet och format på Åland utgående från tio lagtingsval åren 1971–2007:

- (1) *Nettorörlighet* är ett index som mäter de sammanlagda förändringarna i partiernas röstandelar mellan två på varandra följande val. Först summeras absolutbeloppen av skillnaderna i partiernas procentuella väljarunderstöd mellan två val och sedan divideras summan med två (Pedersen 1979). Anta att parti A ökar sitt väljarunderstöd från 40 till 50 % (+10), parti B från 20 till 30 % (+10) och parti C tappar röstandelar från 40 till 20 % (-20). Nettorörligheten uppgår till 20 eftersom summan av absolutbeloppen (10 + 10 + 20 = 40) divideras med två.
- (2) *Antalet elektoral partier* inkluderas i syfte att

uppmärksamma beständighet alternativt förändring i partiutbudet. Det är helt enkelt fråga om att räkna antalet partier som ställde upp i enskilda val. I analysen uppmärksammas också mer specifikt vilka partier som kommit och gått.

- (3) *Antalet effektiva partier* är ett mått på partisystemets fragmentering. Enligt den matematiska formeln beräknas det inversa värdet av summan av alla partiernas kvadrerade röstandelar (Laakso & Taagepera 1979). Fördelen med detta index är att både antalet partier och deras relativa styrka beaktas på en kontinuerlig skala. Anta att ett partisystem har tre partier med röstandelarna 50, 30 och 20. Enligt indexet divideras 1 med summan av $0,50^2 + 0,30^2 + 0,20^2$ (= 1 / 0,38). Resultatet är 2,63 (effektiva) partier.

Empirisk analys: partier och väljarrörlighet på Åland

Innan analysen av det åländska partisystemets utveckling med hänseende till partiernas styrkeförhållanden påbörjas ämnar jag kort redogöra för hur väl Åland uppfyller de kriterier som gäller för institutionaliserade partier och partisystem som diskuterades i teoriavsnittet ovan.

Det partipolitiska systemets uppkomst och struktur vi ser idag på Åland vilar på interna intressekonflikter (Sundberg 1985, 135). Tydliga ideologiska skiljelinjer som brukar ge upphov till intressekonflikter mellan partier har historiskt sett varit relativt små: å ena sidan som en följd av att enbart interna åländska angelägenheter tas upp till behandling i lagtinget, inte "tunga" frågor som kunde tänkas klyva partierna i högre utsträckning; å andra sidan beroende på att Åland är ett litet samhälle med nära relationer mellan styrande och styrda. (Wrede & Wrede 1982, 130–131). Det åländska samhället är förstås inte fritt från konflikter. I ett historiskt perspektiv kan man särskilt peka på en motsättning mellan stad och landsbygd (Svensson 1997, 303). Men som det nämndes i inledningen växte mer ideologiska partibildningar fram under 1970-talet.

I fråga om partiorganisering kan man konstatera att partiliknande formationer finns och de kommer väldigt nära definitionen för regelrätta partier (Anckar & Bartmann 2000, 164–165). Med tanke på externa strukturella förutsättningar är det på så

Tabell 1. Valresultat (%) för Ålands lagtingsval 1971–2007.

	1971	1975	1979	1983	1987	1991	1995	1999	2003	2007
Lib	7,6	8,2	29,6	28,9	23,7	22,9	26,6	28,7	24,1	32,6
LoS-lib	↗	21,6	↕	–	–	–	–	–	–	–
LoS	57,1	29,8	↘	–	–	–	–	–	–	–
C	–	–	42,3	35,6	28,7	30,2	27,8	27,3	24,1	24,2
Åfb	6,9	6,2	↕	–	–	–	–	–	–	–
FS-f	↗	4,0	↕	–	–	–	–	–	–	–
FS	13,8	11,8	13,9	16,6	17,3	19,8	20,6	14,5	13,6	9,6
Soc	13,1	16,4	12,0	16,5	14,0	14,5	15,2	11,8	19,0	11,8
ÅV	1,5	–	2,1	2,3	–	–	–	–	–	–
Ob	–	–	–	–	7,0	9,7	9,8	12,8	9,4	12,3
Gröna	–	–	–	–	6,7	2,8	–	–	–	–
FÅ	–	–	–	–	2,6	–	–	–	–	–
Åfg	–	–	–	–	–	–	–	4,8	3,4	–
ÅF	–	–	–	–	–	–	–	–	6,5	8,3
Hut	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1,2
Övriga	0,0	1,9	0,1	0,0	–	–	–	–	–	–

Kommentar: Pilarna anger splittringar och fusioner. Inför 1975 års val bröt sig en falang ur frisinnad samverkan och ställde upp under namnet frisinnad samverkans framstegslista. Samma år ställde LoS-liberalerna upp en egen lista och bröt sig därmed ur landsbygdens och skärgårdens valförbund. Inför 1979 års val hade LoS-liberalerna gått ihop med Åländsk liberal samling medan LoS, Åländska förbundet och frisinnad samverkans framstegslista bildade åländsk center.

Lib = Liberalerna på Åland (Åländsk liberal samling före 1979); LoS-lib = LoS-liberalerna; LoS = Landsbygdens och skärgårdens valförbund; C = Åländsk center; Åfb = Åländska förbundet (Allmänna åländska valförbundet 1971); FS-f = Frisinnad samverkan, framstegslistan; FS = Frisinnad samverkan; Soc = Ålands socialdemokrater; ÅV = Åländsk vänster; Ob = Obunden samling; Gröna = Gröna på Åland; FÅ = Fria Åland; Åfg = Ålands framstegsgrupp; ÅF = Ålands framtid; Hut = Hut-gruppen; Övrig a = Personlista och röster på personer som inte var uppställda som kandidater.

Källa: Ålands statistik- och utredningsbyrå.

vis att inga egentliga partilagrar finns, varken i självstyrelselagen eller i lagtingsordningen, varmed det i formell bemärkelse inte förekommer politiska partier. I juridisk mening erkänns dock politiska föreningar eftersom verksamheten regleras av föreningslagen. Vallagen stipulerar vidare att etablerade politiska föreningar har rätt att påverka politiska angelägenheter och verka i lagtinget. Lagtingsgrupperna och de politiska föreningarna erhåller också olika former av finansiellt stöd både från landskapets och från rikets medel. (Suksi 2005, 85–88)

Om man ser till väljarkårens attityder hävdas det att allmänheten åtminstone till en början (på 1970-talet) var avogt inställda till partier (Svensson 1997, 28, 76). Men om man tar valdeltagande som en indikator på ett politiskt systems legitimitet bör det noteras att trenden pekar uppåt. 1971 ökade valdeltagande med 7,8 procentenheter till totalt 60,8 procent. Valdeltagandet har både gått upp och ner under följande år, men 1999 var valdeltagandet 65,9

procent, 2003 67,6 procent och 2007 67,8 procent. Man kan också hävda att partierna betraktar varandra som legitima aktörer eftersom utpräglade anti-systempartier har lyst med sin frånvaro på Åland.

Denna studie fortsätter med att närmare syna vilka partier som verkat inom det åländska partisystemet sedan 1970-talet. Först kan det konstateras att 1970-talet var en turbulent period med partisplittringar och partifusioner (se Tabell 1). Det åländska partisystemet var inne i en institutionaliseringsfas där politiker sökte mer naturliga konstellationer; tidigare hade de flesta kandidaterna ingått i det lösa valförbundet Åländsk samling. Personpolitik bidrog i hög grad till schismer och en oförmåga bland individer att samarbeta inom ett och samma parti (Svensson 1997, 28). Turbulensen avtog efter 1979 och partisystemet stabiliserades. Fyra partier kan sedan dess betecknas som relativt stabila sammanslutningar: liberalerna på Åland, åländsk center, frisinnad samverkan och socialdemokraterna.

Tabell 2. Partisystemkaraktäristika på Åland 1971–2007.

	1971	1975	1979	1983	1987	1991	1995	1999	2003	2007
Antalet elektorala partier	6	7	5	5	7	6	5	6	7	7
Effektivt antal partier	2,7	5,3	3,0	3,6	4,6	4,3	4,4	4,4	5,5	4,8
Nettorörlighet	–	31,5 (7,9)	67,9 (6,4)	7,5	17,0	7,3	5,3	10,0	13,6	14,6

Kommentar: Siffrorna inom parentes är nettorörligheten om väljarunderstödet för partier som splittrats eller fusionerats aggregerats och jämförs med den ursprungliga eller framtida partikonstellationen.

Förändringar i partifloran har naturligtvis skett under årens lopp. Partierna Ålands vänster, fria Åland och gröna på Åland medverkade i ett fåtal val på 1970- och 80-talen innan de försvann. Obunden samling ställde upp första gången år 1987 och har sedan dess etablerat sig som femte största parti med ett stabilt väljarunderstöd kring 10 procent. Ålands framstegsgrupp och Ålands framtid är nya småpartier som på senare tid kunnat beteckna sig som lagtingspartier. Det förstnämnda partiet deltog och erhöll mandat år 1999 och 2003 medan det senare ställde upp kandidater och blev representerat 2003 och 2007. Hut-gruppen som förespråkade hållbar utveckling ställde upp kandidater 2007 men fick inget mandat. På det stora hela har antalet elektorala partier inte fluktuerat på något radikalt sätt; mellan fem och sju partier har ställt upp i varje val (se Tabell 1 och 2).

Om man ser till väljarrörligheten kan man inte tala om någon märkbar trend till en början (Tabell 2). Val med låg väljarrörlighet har avlöst val med hög väljarrörlighet, och vice versa. Från och med 1999 har dock väljarrörligheten ökat val för val. Valen 1975 och 1979 utgör problematiska fall som en följd av att partier eller valsammanslutningar splittrats eller fusionerats. Om man behandlar samtliga fraktioner som skilda partier rusar nettorörligheten i höjden under nämnda år. Väljarrörlighetssiffrorna 31,5 och 67,9 påminner om nivåer i flera postkommunistiska stater där det tagit tid för partisystemet att sätta sig och där partier ständigt uppkommit och försvunnit. Men en alternativ räkneoperation ger en annan bild då man behandlar moderpartiet och utbrytarpartiet som ett parti, och på samma sätt klumpar man ihop de partier som fusionerades till ett parti i beräkningen av väljarrörlighet (se Birch 2003; Sikk 2005). Om man beräknar skillnaden mellan landsbygdens och skärgårdens valförbunds (LoS) röstprocent 1971 och landsbygdens och skärgårdens valförbunds och

LoS-liberalernas sammanlagda röstandelar 1975, samt skillnaden i röstunderstöd mellan frisinnad samverkan 1971 och sammanlagda röstandelar för frisinnad samverkan och frisinnad samverkans framstegslista 1975, är nettorörligheten 7,9 i stället för 31,5. På motsvarande sätt jämförs det sammanlagda resultatet för liberalerna och LoS-liberalerna år 1975 med liberalerna år 1979 samt landsbygdens och skärgårdens valförbund, åländska förbundet och frisinnad samverkans framstegslista år 1975 med centern år 1979. Då uppgår väljarrörligheten till 6,4 i stället för 67,9. Det är som nämnts ett alternativt mätsätt och en sådan jämförelse ger inte en helt korrekt bild eftersom det nödvändigtvis inte är så att exempelvis de väljare som stött utbrytargrupper är samma som tidigare stött motsvarande kandidater på en annan kandidatlista.

Att redogöra för utvecklingen efter 1979 är betydligt enklare eftersom partisplittringar inte inträffat. Liksom i Västeuropa har partisystemet vid flera tidpunkter varit relativt stabilt om man ser till förändringarna mellan två val (jmf. Bartolini & Mair 1990; Mainwaring & Zoco 2007). Valet 1987 är dock ett undantag med en nettorörlighet på 17,0. Både 2003 och 2007 har man närmat sig denna siffra i och med volatilitetsgrader på 13,6 och 14,6. Dessa siffror är också i paritet med västeuropeiska partisystem när större förskjutningar i individuella partiers väljarunderstöd skett. Det är givetvis inte fråga om några anmärkningsvärt höga siffror, men ändå har maktbalansen mellan partierna rubbats på ett märkbart sätt.

Med hänseende till partisystemets fragmentering kan en utveckling mot större diversitet skönjas (se Tabell 2). Till en början, år 1971, var graden av fragmentering låg då konstellationen landsbygdens och skärgårdens valförbund var i absolut majoritet och effektiva antalet partier uppgick till 2,7. I och med att LoS splittrades inför valet 1975 ökade graden av fragmentering betydligt och antalet effekti-

va partier uppgick till 5,3. Pendeln svängde rätt omgående som en följd av partifusioner inför valet 1979 då två dominerande partibildningar uppstod: åländsk center och liberalerna på Åland. Sedan dess har de varit de två största partierna, men fram till 2003 minskade deras väljarunderstöd, särskilt för åländsk center vars väljarbas nästan halverats sedan 1979 då partiet erhöll 42,3 procent av rösterna. Liberalerna gjorde en uppryckning år 2007 då man gick kraftigt framåt från 24,1 till 32,6 procent. Effektiva antalet partier har ökat från 3,0 år 1979 till 5,5 år 2003 för att därefter reduceras till 4,8 år 2007.

Efter 1979 har formatet på det åländska partisystemet inte nämnvärt förändrats. Fyra partier har dominerat, plus att ett stabilt femte parti med ett väljarunderstöd kring tio procent har funnits sedan 1987. Om man följer klassificeringsschemat utformat av Sartori (1976) kommer man mycket nära sanningen om man betecknar partisystemet som moderat pluralistiskt. I ett moderat pluralistiskt partisystem utgår Sartori från att partifältet är fragmenterat med mellan tre och fem relevanta partier vilka tenderar bilda regeringskoalitioner i olika konstellationer. Utmärkande för denna typ av partisystem är även att de ideologiska skillnaderna mellan partierna är små. Sett ur ett trettioårsperspektiv finns därmed inte fog för att karaktärisera partisystemet som någotdera av de tre övriga typerna, det vill säga ett tvåpartisystem, ett polariserat pluralistiskt system med hög grad av fragmentering och polarisering eller ett system med ett dominant parti och flera mindre partier av annan ideologisk karaktär.

Skiftningar i regeringspartiernas väljarunderstöd

Det finns skäl att förvänta sig att en större möjlighet till ansvarsutkrävning bidrar till större potential för väljarrörlighet (Lijphart 1999; Bengtsson 2002). Denna hypotes är också intressant för Ålands del. Före 1988 tillsattes nämligen lantrådet (motsvarar statsminister) och landskapsstyrelsen genom proportionella val i landstinget vilket innebär förekomsten av breda samlingsregeringar.³ Därmed kan man också tänka sig att det var svårare för väljarna att veta vilka partier som egentligen varit pådrivande i diverse spörsmål eller bedöma utgången av förhandlingar som givit upphov till kompromisser. Efter 1988 kan däremot det politis-

ka systemet karaktäriseras som mer parlamentariskt. Tillsättandet av en ny landskapsregering äger rum efter varje lagtingsval och ett enkelt majoritetsstöd krävs i lagtinget innan den nya regeringsbildningen godkänns. Även under mandatperioden bör landskapsregeringen åtnjuta lagtingets förtroende. Fördelen med en mer renodlad parlamentarisk princip är att det blir lättare för väljarna identifiera vilka som är ansvariga för de beslut som fattas och implementeras (för en redogörelse relationen mellan lagting och landskapsregering, se Suksi 2005, 291–297).

Har införandet av ett mer parlamentariskt styrelseskick inverkat på väljarbeteendet? Något entydigt svar på frågan huruvida det finns några skillnader i väljarrörlighet om man jämför perioderna före och efter 1988 med varandra går det inte att ge. Fastän man bortser från de instabila valen 1975 och 1979 har val med låg och hög väljarrörlighet förekommit både före och efter 1988. Men högre väljarrörlighet i valen mellan 1999 och 2007 ger ändå anledning till att närmare syna sambandet mellan möjlighet till ansvarsutkrävning och väljarrörlighet. Detta görs genom att granska förändringarna i regeringspartiernas väljarunderstöd från 1991 till 2007. Oftast har tre partier medverkat i landskapsregeringen, emedan undantagen är en tvåpartiregering och en fyrtpartiregering. Skiftningar i regeringsbasen har inträffat två gånger mitt under mandatperioden; 2001 lämnade lantrådet in sin och landskapsregeringens avskedsansökan efter hot om misstroendevotum; 2004 uppstod åter en regeringskris som slutade i anhållan om avsked efter ett misstroendeyrkande från oppositionens sida.

Efter 1988 har det parti som innehaft lantråds-posten tenderat tappa röstandelar vid följande val; undantaget är 2007 års val då åländsk center bibehöll sin position (se Tabell 3). Liberalernas valförlust var dock endast 0,8 procent år 1991. Åländsk center minskade med 2,4 procent år 1995 och 3,2 procent år 2003 medan frisinnad samverkan förlorade så mycket som 6,1 procent år 1999. De två övriga koalitionspartierna gick däremot smält framåt både 1991 och 1995, medan det ena av två övriga koalitionspartierna gjorde det samma vid 1999 års val.

Nackdelen med regeringssamverkan blev uppenbar för samtliga regeringsparter i valet 2003. Förutom lantrådspartiet åländsk center medverkade tre andra partier i något skede i landskapsreger-

Tabell 3. Förändringar i väljarunderstöd för landskapsregeringspartierna 1988–2007.

Period	Partier	Partivis förändring i väljarunderstöd				Summa _{reg}	V _{reg}	V _{netto}
		I	II	III	IV			
1988–1991	lib+c+fs	-0,8	+1,5	+2,5	-	+3,2	4,8	7,3
1991–1995	c+fs+s	-2,4	+0,8	+0,7	-	-0,9	3,8	5,3
1995–1999	fs+c+ob	-6,1	-0,5	+3,0	-	-3,6	9,6	10,0
1999–2001	c+fs+ob	-3,2	-0,9	-3,4	-	-7,5	7,5	13,6
2001–2003	c+lib	-3,2	-4,6	-	-	-7,8	7,8	13,6
2003–2005	c+lib+fs+ob	+0,1	+8,5	-4,0	2,9	+7,5	15,5	14,6
2005–2007	c+fs+s	+0,1	-4,0	-7,2	-	-11,1	11,3	14,6

Kommentar: Det parti som nämns först i varje koalition är lantrådspartiet. I första summakolumnen (Summa_{reg}) anges hur många procent regeringskoalitionspartierna tillsammans gått framåt eller bakåt, i den andra (V_{reg}) uppges summan av regeringspartiernas absolutbelopp av förändrat väljarunderstöd och i den tredje (V_{netto}) rapporteras partisystemets nettorörlighet enligt Pedersens index.

ingen mellan 1999 och 2003. En ombildning av regeringen skedde mitt under mandatperioden då frisinnad samverkan och obunden samling lämnade samarbetet för att ersättas av liberalerna. Samtliga regeringspartier gick bakåt, sammanlagt 12,1 procent, medan oppositionspartiet socialdemokraterna och det nybildade Ålands framtid gick kraftigt framåt.

Mitt under mandatperiod 2003–2007 ombildades regeringen efter landskapsregeringens avskedsansökan 2004. Två av fyra partier fortsatte i den nya regeringen och ett tidigare oppositionsparti tillkom. Åländsk center fortsatte dock som lantrådparti utan att tappa några röstandelar vid valet 2007 (+0,1 procent). I stället förlorade de två koalitionspartierna i den senare regeringskonstellationen (frisinnad samverkan och socialdemokraterna) tillsammans 11,2 procent av väljarunderstödet. De två partier som enbart ingick i den tidigare regeringskonstellationen (liberalerna och obunden samling) gick framåt i efterföljande val.

Den negativa effekten av regeringsmedverkan har synbarligen blivit något större med tiden. Således finns indikationer på en utveckling mot ansvarsutkrävning allt eftersom det nya parlamentariska systemet har blivit etablerat.

Nya partiers andel av nettorörligheten

Det finns också en tydlig korrelation mellan antalet partier som ställt upp i val och graden av väljarörlighet från och med 1983. Särskilt förekomsten

av nybildade partier tycks ha bidragit till högre nettorörlighet. Därmed utgör framväxten av nya partier också en bra förklaring till väljarrörlighet. De höga nettorörlighetssiffrorna 1975 och 1979 berodde på att partier splittrades eller fusionerades. Förskjutningarna var ju i övrigt små vilket framgick av de alternativa siffrorna på väljarrörlighet. Desto mer intressant är det om man ser till tre andra val med hög nettorörlighet: 1987 (17,0), 1999 (10,0) och 2003 (13,6). Vid samtliga tillfällen ställde nya partibildningar upp i valet. Detta märks särskilt i 1987 års val där de tre nybildade partierna tillsammans samlade 16,3 procent av rösterna. 1999 fick nybildade Ålands framstegsgrupp 4,8 procent och 2003 erhöll Ålands framtid 6,5 procent av rösterna (se även Tabell 4). Valet 2007 är

Tabell 4. Antalet nya partier, deras totala väljarunderstöd och väljarrörlighet 1975–2007.

Val	Nya partier		V _{netto}
	N	%	
1975	2	25,6	31,5
1979	2	44,4	67,9
1983	-	-	7,5
1987	3	16,3	17,0
1991	-	-	7,3
1995	-	-	5,3
1999	1	4,8	10,0
2003	1	6,5	13,6
2007	1	1,2	14,6

dock ett undantag där liberalernas kraftiga frammarsch och socialdemokraternas kraftiga tillbakagång förklarar över hälften av rörligheten. Vid nämnda val deltog ett föga framgångsrikt nytt parti (hut-gruppen).

Naturligtvis finns många olika förklaringar till varför nya partier uppstår. Men en väsentlig aspekt är att nya partier tillkommer för att fylla ett behov av representation. Detta sker i fall de traditionella partierna inte förmår eller inte är villiga att lyfta fram nya sakfrågor. Strävan efter alternativa sakfrågetolkningar som står i kontrast till de etablerade partiernas syn på saker och ting är också vara av stor betydelse (Harmel & Robertson 1985; Hug 2001). I de grönas fall var den drivande kraften behovet att representera väljare med post-materialistiska värderingar och särskilt viljan att värna om miljön. För Ålands framtids del är det kravet på ett självständigt Åland som lockat väljare. Obunden samling å sin sida bildades för att ge uttryck för avståndstagande från traditionell partipolitik utan att för den skull vara ett antisystemparti.

Tröskeln att delta i val och erhålla en eller flera platser i lagtinget har varit relativt låg som en följd av ett icke-restriktivt valsysteem. Tidigare forskning visar att valsystemets utformning utgör en viktig faktor för att nya partier över huvud taget ska uppstå och för att garantera goda förutsättningar för att lyckas i val (Harmel & Robertson 1985; Hug 2001; Tavits 2006). På Åland tillämpas ett proportionellt valsysteem med öppna listor som innebär en kombination av personal och listval liksom i övriga Finland. Antalet platser i lagtinget uppgår till 30 och Åland utgör en enda stor valkrets då mandaten fördelas. Någon formell rösttröskel finns inte vilket innebär att det inte finns några på förhand bestämda krav på hur stor andel röster ett parti måste få för att få plats i lagtinget. I takt med partierna blivit fler och mer jämnstarka har även tröskeln för att bli representerat i lagtinget i praktiken blivit lägre. 1979 och 1983 samlade lagtingets minsta parti så mycket som 12,0 och 16,5 procent av rösterna medan det minsta partiet 1991 och 1995 erhöll kring 10 procent av rösterna. I de två efterföljande valen räckte det med under 5 procent av rösterna för att ett parti skulle få minst ett mandat.

Sammanfattning

På det stora hela har partisystemet på Åland varit relativt stabilt sedan 1980-talet. Annorlunda var

det på 1970-talet då partiväsendet institutionaliserades. En orsak till att institutionaliseringen av partier kom igång sent är att Åland ur politiskt hänseende var isolerat från det övriga Finland och därmed fanns inget externt tryck på att organisera sig partipolitiskt. En stor partiapparat var inte heller nödvändig för att bemästra den dagliga politiska verksamheten och mobilisera väljare inför val. Personpolitik fick i stället stort utrymme i ett litet samhälle.

Man kan säga att före 1970-talet befann sig de åländska politiska fraktionerna i en prehistorisk fas i den partipolitiska utvecklingen. Eftersom de politiska grupperingarna inte var institutionaliserade, och därmed mer eller mindre instabila, kunde man i det här skedet inte klassificera systemet som ett regelrätt mångpartisystem (se Duverger 1954). Men ett mångpartisystem kom att etableras under 1970-talet i och med att mer permanenta och i viss utsträckning ideologiska politiska grupperingar som kunde liknas vid regelrätta partier bildades. Till en början var partisystemet ytterst instabilt med partier som splittrades och partier som ingick fusioner.

En konvergent utveckling kan emellertid skönjas i och med att de stora partierna har närmat sig varandra med åren sett till röstandelar. Särskilt konkurrensen mellan de tre största partierna har hårdnat. Så många som fyra partier har dominerat partisystemet sedan 1979 medan ett femte varaktigt parti etablerade sig 1987. Samtliga fem har ingått i landskapsregeringen efter 1988 och därmed kan man beteckna det åländska partisystemet som moderat pluralistiskt med fem relevanta partier i enlighet med Sartoris typologisering. Som en följd av att fler sakfrågor finns på agendan har även antalet partier blivit större med åren på Åland. Även mindre partier har temporärt haft möjlighet att nå representation i och med att valsystemet snarare gynnar än utestänger nya partier; tröskeln för att partier ska uppstå och vinna mandat är relativt låg, och detta har också bidragit till att partifältet blivit mer fragmenterat.

Som en följd av ett mer fragmenterat partisystem med flera partier har även potentialen för väljarrörlighet blivit större då väljarna har fler alternativ att välja mellan. Särskilt uppkomsten av nya partier har lett till större väljarströmningar i val. Även i och med att det finns ett tydligare inslag av ansvarsutkrävning i det åländska politiska systemet (eftersom man efter 1988 mer strikt följer den

parlamentariska principen i tillsättande av landskapsregeringar) har väljarrörligheten ökat. Trots att de senaste valen har utmärkts av instabilitet bör

det dock ytterligare en gång poängteras att graden av väljarrörlighet har varit relativt låg efter 1979.

FOTNOTER

¹ Jag vill tacka professor Göran Djupsund och forskningsschef Kimmo Grönlund för deras kommentarer. Också ett stort tack till Kenth Häggblom på Ålands statistik- och utredningsbyrå för valdata. Denna studie har gjorts inom ramen för forskningsprojektet "Svensk politik i Finland – beteende, opinion, framtid" finansierat av Svenska litteratursällskapet i Finland.

² 1993 ändrades benämningen för det Åländska parlamentet från *landsting* till *lagting*. Därmed benämndes valen som landstingsval innan 1995 års lagtingsval.

³ Den åländska exekutiva makten benämndes som *landskapsstyrelse* fram till 2004 och därefter *landskapsregering*. För enkelhetens skull används enbart begreppet *landskapsregering* i fortsättningen av texten.

REFERENSER

- Anckar, Dag. 1979. Förändring och politik på Åland. Meddelanden från Stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitut, nr 50. Åbo: Åbo Akademi.
- Anckar, Dag och Bartmann, Barry. 2000. *Ett ramverk för ett självständigt Åland*. Mariehamn: Sällskapet Ålands framtid.
- Bartolini, Stefano och Mair, Peter. 1990. *Identity, Competition and Electoral Availability: The Stability of the European Electorates 1885–1985*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bengtsson, Åsa. 2002. *Ekonomisk röstning och politisk kontext: En studie av 266 val i parlamentariska demokratier*. Åbo: Åbo Akademi förlag.
- Birch, Sarah. 2003. *Electoral Systems and Political Transformation in Post-Communist Europe*. New York: Palgrave.
- Caramani, Daniele. 2004. *The Nationalization of Politics: The Formation of National Electorates and Party Systems in Western Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Daalder, Hans. 1966. Parties, Elites, and Political Developments in Western Europe. I Joseph LaPalombara och Myron Weiner (red.), *Political Parties and Political Development*. Princeton: Princeton University Press.
- Dalton, Russel J. 1999. Political Support in Advanced Industrial Democracies. I Pippa Norris (red.), *Critical Citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Dalton, Russel J. 2000. The Decline of Party Identifications. I Russel J. Dalton och Martin P. Wattenberg (red.), *Parties Without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Dalton, Russel J. 2004. *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Dalton, Russel J, McAllister, Ian och Wattenberg, Martin P. 2002. The Consequences of Partisan Dealignment. I Russel J. Dalton & Martin P. Wattenberg (red.), *Parties Without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Duverger, Maurice. 1954. *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. London: Methuen & Co.
- Franklin, Mark. 2004. *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies Since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gray, Mark M. och Caul, Miki. 2000. Declining Voter Turnout in Advanced Industrial Democracies, 1950 to 1997: The Effects of Declining Group Mobilization. *Comparative Political Studies* 33:9, 1091–1122.
- Harmel, Robert och Robertson, John D. 1985. Formation and Success of New Parties: A Cross-National Analysis. *International Political Science Review* 6:4, 501–523.
- Hug, Simon. 2001. *Altering Party Systems: Strategic Behavior and the Emergence of New Political Parties in Western Democracies*. University of Michigan Press.
- Huntington, Samuel P. 1991. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman och London: University of Oklahoma Press.
- Korostaleva, Elena A. 2000. Electoral Volatility in Postcommunist Belarus. *Party Politics* 6:3, 343–358.
- Kuenzi, Michelle och Lambright, Gina. 2001. Party Institutionalization in 30 African Countries. *Party Politics* 7:4, 437–468.
- Lindberg, Staffan I. 2007. Institutionalization of Party Systems? Stability and Fluidity among Legislative Parties in African Democracies. *Government and Opposition* 42:2, 215–241.
- Laakso, Markku och Taagepera, Rein. 1979. Effective Number of Parties: A Measure with Application to West Europe. *Comparative Political Studies* 12:1, 3–27.
- Lijphart, Arend. 1999. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven: Yale University Press.
- Lipset, Seymour M. och Rokkan, Stein (red.). 1967. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: Free Press.

- Mainwaring, Scott och Zoco, Edurne. 2007. Political Sequences and the Stabilization of Interparty Competition: Electoral Volatility in Old and New Democracies. *Party Politics* 13:2, 155–178.
- Mainwaring, Scott och Scully, Timothy R. 1995. *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Stanford: Stanford University Press.
- Mair, Peter. 1997. *Party System Change: Approaches and Interpretations*. Oxford: Clarendon Press.
- Mair, Peter och van Biezen, Ingrid. 2001. Party Membership in Twenty European Democracies, 1980–2000. *Party Politics* 7:1, 5–21.
- Newton, Kenneth och Norris, Pippa. 2000. Confidence in Public Institutions: Faith, Culture, or Performance? I Susan J. Pharr och Robert D. Putnam (red.), *Disaffected Democracies: What's Troubling the Trilateral Countries?* Princeton: Princeton University Press.
- Norris, Pippa. 2002. *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa. 2005. *Radical Right: Voters and Parties in Electoral Market*. New York: Cambridge University Press.
- O'Dwyer, Conor. 2005. Runaway State Building: How Political Parties Shape States in Postcommunist Eastern Europe. *World Politics* 56:4, 520–553.
- Pedersen, Mogens N. 1979. The Dynamics of European Party Systems: Changing Patterns of Electoral Volatility. *European Journal of Political Research* 7:1, 1–26.
- Przeworski, Adam. 1975. Institutionalization of Voting Patterns, or is Mobilization the Source of Decay. *American Political Science Review* 69:1, 49–67.
- Randall, Vicky och Svåsand, Lars. 2002. Party Institutionalization in New Democracies. *Party Politics* 8:1, 5–29.
- Roberts, Kenneth M. och Wibbels, Erik. 1999. Party Systems and Electoral Volatility in Latin America: A Test of Economic, Institutional, and Structural Explanations. *American Political Science Review* 93:3, 575–590.
- Rokkan, Stein. 1977. Towards a Generalized Concept of Verzuiling. *Political Studies* 25:4, 563–570.
- Sartori, Giovanni. 1976. *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis, Vol. 1*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sikk, Allan. 2005. How Unstable? Volatility and the Genuinely New Parties in Eastern Europe. *European Journal of Political Research* 44:3, 391–412.
- Smith, Gordon (1989) Core Persistence: Change and the "People's Party". *West European Politics* 12:1, 157–172.
- Suksi, Markku. 2005. *Ålands konstitution: En sammanställning av material och tolkningar i anslutning till självstyrelselag för Åland*. Åbo: Åbo Akademi förlag.
- Sundberg, Jan. 1985. *Svenskhetens dilemma i Finland: Finlandssvenskarnas samling och splittring under 1900-talet*. Helsingfors: Societas Scientiarum Fennica.
- Svensson, Hasse (red.). 1997. *Åland från insidan: 25 röster och självstyrelsen 1972–1997*. Mariehamn: Ålands lagting.
- Tavits, Margit 2005. The Development of Stable Party Support: Electoral Dynamics in Post-Communist Europe. *American Journal of Political Science* 49:2, 283–298.
- Tavits, Margit. 2006. Party System Change: Testing a Model of New Party Entry. *Party Politics* 12:1, 99–119.
- Toole, James. 2000. Government Formation and Party System Stabilization in East Central Europe. *Party Politics* 6:4, 441–461.
- Wrede, Casper. 1981a. Politiskt deltagande på Åland. En undersökning av orsakerna till det låga valdeltagandet på Åland. Svenska Litteratursällskapets i Finland nämnd för samhällsforskning, forskningsrapporter, N:o 39/1981. Åbo: Svenska litteratursällskapet.
- Wrede, Casper. 1981b. Åländska väljartyper, Meddelanden från Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi, Serie A:165. Åbo: Åbo Akademi.
- Wrede, Magnus. 1976. Partibildning och politik på Åland. En undersökning av politisering, motsättningar och politisk gruppbyggnad på Åland 1945–1976, Svenska litteratursällskapets i Finland nämnd för samhällsforskning, forskningsrapporter, N:o 25/1976. Åbo: Svenska litteratursällskapet.
- Wrede, Magnus. 1977. Om förutsättningarna för politisk fraktionsbyggnad på Åland, Meddelanden från statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi, Serie B:57. Åbo: Åbo Akademi.
- Wrede, Magnus och Wrede, Casper. 1982. Landstinget som arena för den åländska politiken: partibildningen och valdeltagande. I *Åland i utveckling: Festskrift utgiven av Ålands landsting med anledning av självstyrelsens 60-årsjubileum den 9 juni 1982*. Mariehamn: Ålands landsting.